

A SZOKÁS HATALMA

Mikor megérkeztünk, a vendégsereg már az asztalnál ült. A házaszszyony pongyolában fogadt. Ajándékom: egy szál szegfű és két üveg tömény, különösképpen nem lelkesítette. A virágot ugyan megszagolta, vázába tette. Kaptam érte egy mosolyt. Az italért semmit. Egyszerűen az egyik sarokba tette, a padlóra. A többi mellé. Úgy álltak ott, mint arzenálban a töltények. Jutott minden résztvevőre egy-kettő!

Ez ellentétes benyomások forrása volt számomra. Lehagolt, hogy én is csak azt tudtam, amit más, fantáziátlanul... A szokás szerint. Másrészt felvillanyozott, mert, ugye, a jó hangulathoz évszázados hagyomány szerint hozzátartozik a jó ital is. S ebből itt aztán van bőven!

Hatása már látszott is azon a vendégen, aki éppen a szót vitte. Mert azzal kezdte, hogy a későjövőbe belediktálta a teli pohár büntetőit. A hagyományokhoz, a szokáshoz híven...

Milyen jogon? Ő volt a tamada. Olyan étkezőféle. Rangidős a mulatozásban. Tartotta a hangulatot, diktálta az iramot. Főleg az ivásban. Szemmel láthatólag igen nagy tehetséggel.

Erdekes alakja volt a társaságnak. Pályáját vidéken kezdte. Hamar fölkerült a székvarosba. Kiváló szakemberek végzett munkája öregbítette hírnevét. Sajnos, a siker kissé a fejébe szállt. Igaz, ez elsősorban növekvő pocakjában nyilvánult meg. És arroganciájában. Ami a szesz hatására egyre inkább elhatalmasodott rajta.

Köszöntője a házaszszyont. Teli pohárral, a hagyományok szerint. Megpróbáltam ellazsálni az ivást. Belém diktálta. Meg akarom talán sérteni a gazdaasszonyt?

Majd a férjére ürtette poharát. Ismét kiszűrt engem, aki óvatossá, csak megnevelővé ajkam, az abroszra tettem poharamat.

— Mi az, te haragszol a házigazdára? Meg akarod őt sérteni?

Hogy én a házigazdát? Még csak ez hiányzana! Hiszen a feleségem! Ellenkezőleg, tisztelem, becsülöm, igen-igen, iszom az egészségre. Csak azért tettem le a poharam, hogy megtöröljem a számát... Iszom, ha kell, kétszer is!

Lement. Mikor az asztalfőn trónoló alakra néztem, az volt a benyomásom, hogy egy eskimót látok. Azt, amelyik megölte a fehér embert, amikor visszautasította legkedvesebb csemegejét, a húsban kelt friss kukacot! Micsoda sértés!

Kiürült a soros üveg. Az elnököt a következő igényli. Messze van tőle, a szoba másik végében. Odajutni lehetetlen. Még a jobbnál jobb ételek a konyháról is csak az ajtóig jutnak lábom. Onnan azért a vendégek kezén átdorolnak az egész szobát betöltő asztal megfelelő részére. Így az ital is.

De az asszonyok tiltakoznak. Elég...

— Szavazzunk! — rendeli el a tamada.

Mindenki ellene van. Erre kijelenti.

— Én vagyok az estelelő! A szokásnak megfelelően én határozom meg az est rendjét. Most tehát az ital következik. Egyhangúlag!

Igen, egyhangúlag! Az egyetlen hangjával! S mi tagadás, erősen pálinka illatú. Vitatkozni vele? Meddő kísérlet. De minek is kísérletezni? Ha inni kell, hát inni kell... S az üveg a kezében.

Tölt, tölt és tölt. Ellentétben a vadnyugati filmekkel, ahol sohasem töltöttek, de mindig lőnek.

Igaz, mi még nem tartunk

ott. Iszunk az évfordulóra. Iszunk minden jelenlévőre. Összesen és külön-külön. A tamadára is. Ezt a szomszédom, egy fiatal legény ajánlja.

Naná, mert nem. Hiszen az ő közvetlen főnöke. Megkértem hát, úgy felszájjal.

— Milyen a munkában? Ilyen barátságos?

— A munkában? Mint az oroszlán!

Kétkedve nézek rá. Ritka eset, hogy a fiatalság, még így, borközi állapotban is ilyen tisztelettel szóljon főnökéről. De, hogy biztos legyen a dolgomban, rákérdezek.

— Olyan erős?

— Dehogyan — néz rám csodálkozva. — Úgy ordít!

Ó, értem. Ha főnök, a szokás megköveteli: ordítson!

Csak most

hallgatna el. Mert valaki az újságot lobogtatja. Az iszákosság elleni rendelettel. Hogy azt mondja, a szomszédok a rendezvényt szőlhatnak... Meg könnyen lehet belőle fegyver, ha a munkahelyen szóvá teszik...

Erre a tamada köszöntőt mond. A rendeletre. S ürti poharát. Ürtíti mindenki. Egy ilyen rendeletre ne inná ki? Böcs, okos, éppen legfőbb ideje volt. De te miért nem iszod ki? Meg kell ünnepelni! Méltatni. A szokás szerint...

Köszöntő. Ürtém poharam...

Igyunk a mi kedves... Emelem poharam...

Már meglehetősen bizonytalanul ültem a helyemen, amikor a házigazda kért szót.

— És most felkérek mindenkit, hogy egészségemre ürtse ki a lakást...

A felszólítást, a szokáshoz híven, a nem, nem, nem, nem megyünk mi innen elnóta követte. Ennél csak az asszonyok határozott intézkedései voltak meggyőzőbbek.

Még megittuk a János-áldást. Mert, ugye, anélkül sértő lenne a házigazda számára... Így kerültünk lassan az utcára.

A tamada, két oldalról támogatva, rendkívüli hangerevével adta az alsó lakónegyed tudomására, hogy... ropog a nád!

Hát ropogott is. A sok fel pattanó ablak, mögöttük az álmukból riasztott emberek. Furcsa dolgot figyeltem meg. Ezek az emberek, ilyenkor, éjfélkor is ráérnek társalogni. S milyen közlékenyek. Kifejtették, hogy ők dolgozók. Hogy nekik holnap, azaz pardon, ma dolgozni kell. Hogy milyen nehéz a munkájuk. S hogy érdekelte őket, hogy mi kik vagyunk. Hát nem furcsa?

En már alig várom, hogy valahogy haza keveredjem, ezek meg csak úgy érdeklődnek... Éjfélkor!

A Tamada

rájuk is szólt. Hogy, aszongya, miért beszélnek olyan hangosan. Nem süket ő! Még felébresztik a gyerekeket. Csititgattuk hát őket is, vezérünket is. Persze, ez sem ment teljesen zaj nélkül. Mert hát, ugye, ő nem részeg. Ki meri ezt állítani?

Az ellenkezőjét bizonyítandó, felborított két kukát, és elfordított egy útjelzőtáblát. Hogy lássuk, ki ő! Megmutatja, szokás szerint, hogy milyen a virtus!

Mutatta volna tovább egy gépkocsi is, amelyik nem tudni, hogyan keveredett utunkba. Nagy hévvel rántotta fel rajta az ajtót, és természetesen képest ugyan, csak fűrgen ugrott bele. Be is csapta maga után az ajtót.

Ekkor

különös fényjelenségre lettünk figyelmesek. Kéken villogni kezdett a gépkocsi teteje. Vízjörgő hang, majd mély csend keletkezett...

A szokástól eltérően, hirtelen ért véget mulatásunk. Mert úgy látszik, mostantól kezdve ilyen lesz az új szokás. S máris van hatalma.

Andor György,

a kárpáti Igaz Szó munkatársa, Ungvár

Szegedi emlékek

Privát nő a színpadon

„Angol-halvány prima-donna” — mutatta be Mindszenythy Magdát a tisztelet színházlátogató közönségnek a Szegedi Napló hírharangja. Majd 1935. október 26-án ezt olvashattuk a lap Színház és Művészet rovatában: „...visszatért a régi szegedi színház nagy premierjeinek tapsvihartól és kacagástól hangos forró hangulata.”

És hogyan fogadta Mindszenythy Magdát a színház társulata? Hiszen, mint a fővárosi lapokból megtudhattuk, a fiatal színésznő minden előzetes gyakorlat nélkül, egyenesen a „pesti társasági szalonokból lépett színpadra”.

A művésznő, aki immár 23 éve a Fővárosi Operettszínház tagja, mosolyogva válaszol:

— Na, ez a teljesen privát nő mit akar itt? — körülbelül így fogadtak a kollégák. A végén meg nem akarták elhinni, hogy még sehol sem játszottam, olyan nyugodtan készültem. Semmi cidri, citerázás... Azt kell mondanom, nem voltam tudatában a felelősségemnek. Olyan voltam, mint a gyerek, amikor tüzzel játszik.

Mindszenythy Magdának szerencséje, s no persze, tehetsége volt — nem egette meg magát a tüzzel. A kritika kezdetből fogva hangsúlyozta, hogy szépen beszélő, jó mozgású, dekoratív megjelenésű színésznővel gazdagodott a szegedi színház. A közönség is kegyelbe fogadta. És bekövetkezett, ami leginkább egy galoppszenyhez hasonlítható: a verseny a szerepekkel és a rájuk fordítható idővel. Egyetlen esztendő alatt 42 szerepet alakított a művésznő. Társadalmi élet?

— Számos meghívást kaptam, de aligha tudtam volna nekik eleget tenni. Nem hiszem, hogy ebben az évben volt összesen tíz szabad délutánom!

A pályakezdés első éve teljes sikert hozott. Évad végére két pesti színház ajánlata közt válogathattam. A Vígyszínház 150, a Bethlen téri színház 500 pengős havivázzal várta. Az elsőben háromévi biztos hallgatás, a másodikban főszerepek kilitásában. Hont Ferenc 500 pengős ajánlata győzött.

— Sajnos! — teszi hozzá a művésznő. — Mert, ha ma kellene választanom, behunyt szemmel az előbbi választanám, ahogy Ajtay is tette. Három évig hallgattam volna, de megérte volna...

Akkor, mint fiatal színésznő, búcsúzóul így nyilatkozott a Szegedi Napló munkatársának: „Elértem azt, amit egy kezdő színésznő egy év alatt elérhet. Ez az egy év elég volt ahhoz, hogy rutint szerezzek. Tovább akarok tanulni, itt erre már nincs lehetőség. Pesten több alkalmam lesz prózára. Szerintem csak a prózában van jövője. Mindig kellemesen fogok visszagondolni...”

Távrontgen

Ez év tavaszán még világviszonylatban is különlegességnek számító berendezést helyeztek üzembe egy lék kábelén át továbbítható tókiói kórházban: olyan készüléket, amellyel akár 700 kilométer távolságból is elvégezhető a röntgenvizsgálat.

Japán egy távolabbi helységéből telefonvonalon érkeznek a képjelek a tókiói kórház műszerasztalának katód sugárcsővére, amely előtt a szakorvos ül, aki, ha szükségesnek tartja, képmagnón is rögzítheti a hozzá eljutó képi információt.

A távoli helységben automatikus berendezés végzi a röntgenátvilágítást a test

dolni Szegedre. Az első sikerek emléke a legmaradandóbb, s ezeknek az első sikereknek egy része Szegedhez fog kapcsolni még sokáig.”

E szavak harminchat éve hangzottak el.

Tegnap az egész estét Szegeddel töltöttem, készültem erre a beszélgetésre — „nyilatkozta” a művésznő most a Délmagyarországnak. — Különleges érzés volt visszagondolni a szegedi színházra, a társulatra, a szegedi tapsokra... Valóban, az első sikerek emléke a legmaradandóbb. Volt ott egy el nem kerülhető szerelem, ami miatt még egyszer-kétszer lementem Szegedre, de a színházzal megszakadt minden kapcsolat, azóta nem léptem fel a szegedi közönség előtt.

Ez persze nem jelenti azt, hogy a szegediek elfeledték volna primadonnájukat. Hiszen a Fővárosi Operettszínházban sok Honthy Hannaszerepet alakított / másodszerposztásban, s az utóbbi években is számos nagy sikerű előadásban tapsolhatunk neki. Persze a szegedi virágos már aligha ismétlődik meg — kiment a divatból —, s az sem valószínű, hogy a szegedi hölgyek között akadnának olyanok, akik, mint annak idején, megcsináltatnák azokat a ruhákat, amiket ő a színpadon hordott...

Gulay István

BERCZELI A. KÁROLY

Hullámsír

63.

Veronka most fájdalmában nem titkolózott, hanem őszintén kitárta magát, hiszen elvégre anyja is nő, neki is tudnia kell, hogy miben nyilvánul meg a szerelem.

Már hogyne lőtt volna ínyemre, mikor szerettem őt, és én is vágytam rá — itt egy kisse elakadt, hirtelen mégis elröstellte magát, hogy ezt bevallotta. De anyja megértő és biztató tekintete bátorra tette. — De éppen az volt a baj, hogy nagyon is odaadó voltam... Vagy hogy mondtam, anyám?

— Úgy, úgy. De csacsi vagy, kislányom. Az sose baj — nevetett Zágóra.

— Mégis baj lőtt belőle — brühögött föl Veron —, mert azt mondta, hogy kurva vagyok. Ezt mondta nekem! Még álmomban sem merem vétközni!

— Mit? — rökönnyödött meg az anya. — Te? Kurva?

Már a nászéjszakán azzal kínozott, hogy hány szerettem volt, mert hogy olyan jól csinálom... Tudja maga is, hogy hogy van az — pirongott megint a fiatalasszony. — Hát az is baj? — ijedtem mög én mingyárt, mert olyan vadul nézett rám, hogy félni kezdtem tőle. Hát hogy mertem volna én az oltár elé állni menyasszonyi ruhában, ha nem löttem volna ártatlan — mondtam neki, mire ő pofon vágott, s azt üvöltözte, hogy hazudok, a ringyók mind hazudnak. Úgy, hogy a nászéjszaka második felét én már a konyhában sirtam végig, összekuporodva a hokedlín, mert nem mertem még-egyször melléfeküdni.

Zágóra megdermedt ettől a vallomástól, s már fájlalta, hogy nem puhatólózott egy kis-sé lelkiismeretesebben a legény múltja után.

De Veron zárkózottsága, s túlzó bigottsága gátol akadályos a közvetlenségnek, s a szokott anyai tanácsadásnak. Veron, ha célzott rá, elpirult, s vagy hallgatásra intette, vagy kiszaladt a szobából. Vakon bízott az isteni rendeltetésben, ebben Vencel atya is megerősítette, főlegénét úgy kezelte, mint akit az ég jelölt ki számára, jutalmul érényéért, s ezt a szinte vallásos rajongást nehéz volt a józan ész szigorúságával kis körültekintéssel, vagy csak megfontolással ösztönözni. Veron töredelmét az álmat mimelő apa, Péter is meghallotta, s egy ideig úgy tett, mintha semmiféle se tudna, de neki se volt kenyerre a hazugság, s a végén mégiscsak kitért, sőt a fegyverét kérte, azzal a szándékkal, hogy menten szekérre ül, s agyonlővi a hitvány fráterét, mert neki már úgyis mindegy. De a lányba becsületét nem hagyja!

Várjuk mög Gábort, Pétert — csillapított le az asszony. — Nem magának való ez már, aztán mög újabb baj is lehet belőle. — Aztán megint a lányba felé fordult. — No, és másnap se szelődött mög?

Már hajnalban elmőnt a szekérrel a tanya-ra — kesergett tovább Veron —, én olyan szívesen elmőntem volna vele, de nem hívott, csak azt bökte oda, hogy délfelé möggyün. En jó ebédöt főztem, aztán magamat is kicsinosítottam. Csipkés, buggyos ingujjat vőttem föl, kis arany szegélyű selyömmellénykét, mög a világos berakott szoknyámat, hogy visszatértem magamhoz. Még az arany fülbevalómat, mög a szép körörszőt is magamra aggattam, csakhogy mindön jó lögyön, szent lögyön a béke. Hát ha csak a bolondóra volt rajta — gondoltam, mert még mindig szerettem. De nem úgy történt, mert mihielyt möglátott, elkezdött ordítani, hogy csak cifrálkodni tudok, mert biztosan vártam valakit, de ő möglepőtt, s erre a hajamba túrt, s úgy összevert, hogy alig tudtam kívánszorogni az udvarra, s az istállóban bújtam el, hogy ne üssön tovább.

— De hát, miért nem jöttél azonnal haza... De végképp! — lihegett a beteg apa, s úgy

kiabált, hogy köhögési rohamba fulladt felhaborodott kitörése.

— Itthon is szegylőtem a kudarcomat, mert hogy én akartam mindönáron hozzámönni... De az arcom is annyira telt volt két foltokkal, hogy várnom köllött, míg lelappad a sok daganat — folytatta szípgova Veron. — Aztán mög ő se nyughatott, s vasárnap már röggel bejelöntötte, hogy elmögyünk délután a közeli kocsmába táncolni egy kicsit. Neki se volt jó, hogy mindönki az új asszonyra volt kíváncsi, ő mög valósággal rejtögetött engöm. És, hogy ne lögyön ebből is baj, úgy öltöztem föl, ahogy a tanyai lányok, asszonyok szoktak, kicsit még paraszatosan. Tarka selyömviganót vőttem föl, azt, amelyiknek az alján csipkefodor van, patyolat, dudoros ingujjat, kifűzött, himzött pruszlikot, nyakamat, keblömet mög csipkékendövel kötöttöm át. Mikor így eléje álltam, nem szólt egy szót se, csak intött, hogy lépjek föl a kocsi-ra, mert úgy möntünk. A kocsmában persze szólt a zene, a csárdás, a legényök engöm is fölkérték, s én bizony szívesen táncoltam a sok keserűség után. Sándor mög csak nézött, mög ivott. Tudtam, hogy ennek se lösz jó vége. azért szóltam neki, hogy ideje már hazamönni. — Szóval már mögállapodtál a Csuri Bálinttal? — mondta vészjöslőn. — Láttam, nagyon hozzásimultál, s kedélyösen beszélgettél vele. — Hát mit csinálhattam volna, ha fölkért? — kezdtem máris pityeregni. — Mögbeszélted vele, hogy mikor vagy egyedül otthon. Azt hiszöd, nem tudom? — Erre ott mingyárt a képeembe sújtott, hogy alig tudtam fölkászolódni a kocsi-ra. Az egész úton hallgatott, de otthon kezdte előlről. És ezt csinálta napokon, néha heteken körösztül. Még az anyja is, ha néha együtt, az én pártomat fogta, s azt sügtá a fülembe, hogy hagyjam őt ott, mert az apja is ilyen vadállat volt, nyugodjon békeben. Már ő is bánja, hogy összegögyözött bennünket, de azt hitte, hogy a fia egy ilyen jó lány möllett mögtér. De nem!

(Folytatjuk.)